

En China?

Na de val van de communistische regimes in Oost-Europa vragen velen zich af hoe het verder zal gaan met China. Indien wij ervan uitgaan dat een van de hoofdoorzaken van de omwentelingen in Oost-Europa ligt in het falen van het economische systeem, dan hangt het antwoord op de vraag naar de toekomst van China grotendeels af van de mate waarin de economie van China bevredigend functioneert.

China hoort tot de groep minst ontwikkelde landen in de wereld; zijn miljard inwoners hebben een inkomen van maar \$300 per hoofd. Het land doet het veel beter dan andere landen uit dezelfde inkomensgroep. De economische groei in de afgelopen decennia was hoger (5% vs. 1,5%). De bevolking is veel gezonder (levensverwachting bij geboorte 70 jaar, gemiddelde 53 jaar). De inkomensongelijkheid, zowel personeel als regionaal, is beperkter.

De Chinese variant van de centraal geleide volkshuishouding is in de afgelopen decennia op een aantal punten hervormd. Dit betrof onder andere: (i) versterking van de marktwerking en vermindering van de rol van planning; (ii) grotere openheid naar de wereldmarkten; (iii) meer incentives voor werkers (loon naar prestatie). Als gevolg daarvan werkt het economische stelsel van China aanmerkelijk beter dan vroeger.

Vergelijken we de situatie op dit ogenblik in China met die van de Oosteuropese landen voor de omwenteling, dan zien we grote verschillen. Feilen in het systeem leidden in Oost-Europa tot stagnatie, tot acute schaarste aan voedsel en tot onzekerheid in het aanbod van consumptiegoederen. In China vond daarentegen een versnelling van de economische groei plaats en is er een ruim aanbod van voedsel en verbruiksgoederen in de winkels. Het verschil is zo duidelijk, dat het iedere bezoeker direct opvalt.

Een van de redenen van het débâcle in Oost-Europa was de onmacht van regeringen om de belemmeringen op toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden weg te nemen. In China hebben de hervormingen ook niet alle belemmeringen weggenomen. Een groot aantal regels die een goede allocatie van goederen, diensten en produktiefactoren in de weg staan, is ongemoeid gelaten.

Op de goederenmarkten bij voorbeeld bestaat geen volledige vrijheid van verkeer tussen de Chinese landsdelen. De provinciale regeringen hebben een ruime bevoegdheid om de invoer van goederen uit andere provincies tegen te gaan en zij hebben ook het recht om de export van goederen uit de eigen provincie te beperken als die goederen als input voor de eigen industrie noodzakelijk worden geacht. Ook op de arbeidsmarkten bestaan nogal wat rigiditeiten. De mobiliteit van het ene bedrijf naar het andere is beperkt door aan het bedrijf gekoppelde stelsels van huisvesting, pensionering e.d. De interregionale mobiliteit is beperkt tot de migratie, die nodig is om tijdelijke tekort- en overschotsituaties op te vangen (via een systeem van tijdelijke woonvergunningen). Er zijn recentelijk wel wat meer mo-

gelijkheden tot arbeidsmobiliteit voor speciale groepen (bij voorbeeld universitaire afgestudeerden) en in speciale economische zones, maar in zijn algemeenheid is er geen vrijheid van verkeer van arbeid. Het kapitaalverkeer is binnen China evenmin vrij. De financieringsbehoefte van bedrijven wordt enerzijds gedekt uit eigen middelen. Anderzijds door leningen van de naar sector gespecialiseerde banken, die een instrument zijn voor controle op de omvang en richting van de kapitaalstromen. In beperkte mate is er financiering door particulier kapitaal op gang gekomen en er is een aandelenbeurs gestart. De conclusie uit dit korte overzicht is dus dat China geen gemeenschappelijke markt voor goederen en produktiefactoren kent.

Voor de EG heeft de opruiming van resterende hindernissen als onderdeel van het programma tot voltooiing van de interne markt een groot aantal voordelen gebracht¹. Zou een soortgelijk programma voor China ook niet positief kunnen uitwerken? En zou zich dat dan moeten uitstrekken over het interprovinciale verkeer van zowel goederen en diensten als produktiefactoren?

Voor de goederen- en dienstenmarkten lijkt het antwoord positief te zijn. Op grond van een eerste analyse van de verdeling naar provincie en grootte van de bedrijven in een aantal bedrijfstakken ontstaat de indruk dat er in China nog een groot potentieel aan schaalvoordelen braak ligt. Ook de dynamische (herstructurerings-) effecten zijn waarschijnlijk groot. Het programma zou passen in het kader van een verdergaande integratie van de Chinese economie in de wereldeconomie.

Op de markten voor produktiefactoren lijken er ook mogelijkheden te liggen, al lijken de netto effecten van volledige vrijmaking minder positief. Het vrijgeven van het verkeer van werkers kan zeer grote stromen migranten op gang brengen, die voor een forse verstoring van de bestaande markten voor huisvesting en de verdeling van gelden voor openbare goederen kunnen leiden. Het vrijgeven van kapitaal betekent dat er nieuwe mechanismen voor macro-economische sturing en voor regionale herverdeling dienen te worden ontwikkeld.

Terug naar de vraag van het begin. Met een nieuw hervormingsprogramma gericht op een verregaande vrijmaking van de goederen- en dienstenmarkten en een zodanige vrijmaking van arbeids- en kapitaalmarkten dat knelpunten voor de vrijmaking van de produktmarkten kunnen worden weggenomen, lijkt China ook in de toekomst een zodanige economische dynamiek te hebben, dat een débâcle op z'n Oosteuropes niet hoeft voor te komen. Maar of dat voldoende is om het systeem overeind te houden hangt af van politieke factoren.

W.T.M. Molle

1. In tegenstelling daarmee is China een economische, monetaire en politieke unie, terwijl de EG nog met de opzet daarvan worstelt.